

PROTOCOLS DE LA QUALCADA EN HONOR DE SANT ANTONI ABAT QUE SE CELEBREN AL POBLE DE FORNELLS

I. COMPONENTS DE LA QUALCADA

La Qualcada es compon de la manera següent i en aquest ordre:

Fabioler/a: el nomenament del fabioler/era és per dos anys i es farà públic per Sant Antoni de gener. És requisit indispensable que sàpiga interpretar les tonades de les festes. Si es dóna el cas que hi hagi més d'una persona candidata a exercir aquesta funció, s'arribarà a un acord entre les persones aspirants i la Junta de Protocols; ara bé, té prioritat que sigui natural de Fornells. El fabioler qualca un ase i du un tambor i un fabiol.

Sobreposat/ada o caixer/a fadrí/ina: és el cavaller/essa fadrí, natural de Fornells, que hagi participat més anys a la Qualcada i ha de tenir entre 14 i 35 anys. Representa el jovent, encapçala la Qualcada i és qui du la bandera de sant Antoni abat. S'entén com a fadrí que no estigui casat/ada, que no visqui en parella i no hagi format família. Hi tenen prioritat les persones que no hagin qualcat mai de caixer fadrí.

Altres cavallers i cavalleresses que formen la Qualcada, els quals aniran col·locats per ordre d'edat, de menor a major.

Caixer pagès/esa: és pagès/esa i representa la pagesia del terme eclesiàstic de Fornells. Acompanya tota l'estona el caixer batle i el caixer capellà. Vetla per la seguretat d'aquests dos i pel bon funcionament de la Qualcada. Ha de ser nomenat fent una roda segons la proximitat al poble de Fornells i seguint l'ordre d'acord amb l'annex I.

Caixer casat/ada: és el cavaller/essa casat que hagi proposat el caixer batle. Acompanya tota l'estona el caixer batle i el caixer capellà. Vetla per la seva seguretat i pel bon funcionament de la Qualcada.

Caixer batle/essa: el designa el batle o batlessa del municipi. Aquest càrrec recau en ell mateix, o en un regidor/ora del poble de Fornells o bé en un

membre de la Junta Local de Fornells. El caixer batle té la funció de presidir la Junta de Caixers i copresidir la Qualcada. És el màxim responsable de l'organització i el compliment dels Protocols de la festa.

Caixer capellà (anomenat popularment 'sa capellana'): és prevere i ha de ser nomenat pel rector de la parròquia. Aquest càrrec recau en ell mateix, o en qui delegui. La seva funció a la Qualcada és representar l'estament eclesiàstic. Li correspon presidir els actes religiosos, les Completes i la Missa de Caixers, i és el responsable de la Beguda dels Caixers del dissabte.

II. LA VESTIMENTA

Els cavallers i el fabioler van vestits tots iguals, amb calçons blancs, calcetins negres, camisa de màniga llarga i guardapit blanc, corbatí negre (llevat del caixer pagès, el caixer casat i el caixer sobreposat, que duen corbatí blanc), frac negre i guindola del mateix color amb un galó daurat aproximadament d'1 o 2 cm d'amplada, posat en diagonal a la banda dreta en posició inclinada, sabates negres i polaines amb *pom pom* també negres, fuet amb veta vermella a la punta i esperons. També és vermella la baga per passar-hi el braó.

El caixer capellà vesteix calçons i guardapit negres i plastró negre amb coll clerical blanc; frac, i damunt hi du una capa curta del mateix color recollida a la cintura; fuet, esperons i botes altes negres. Es cobreix amb una guindola amb un galó morat o negre, i també du guants blancs.

El caixer batle vesteix calçons, camisa, guardapits i corbatí blancs; frac negre i botes altes; guants blancs, fuet, esperons, guindola amb franja groga a la dreta i, a més, el bastó de batle i la medalla de l'Ajuntament.

L'ase du gualdrapa i va amb la brida guarnida. La persona que acompanya l'ase ha d'anar vestida correctament.

Els cavalls duen el guarniment adequat i característic de la festa: sella, brilla, pitral, retranga i gualdrapa tradicionals. A les galteres de la brilla hi duen fermats flocs o flors, i a la frontalera el típic estel; la coa la duen fermada amb flocs de colors.

El cavall del sobreposat du a més un pitral amb picarols, propietat de l'Ajuntament.

Els cavalls del caixer batle i del caixer capellà van sense ornaments i amb la coa amollada; tampoc no duen estel ni corona. El cavall del caixer batle du una gualdrapa, que l'Ajuntament té expressament per a la festa, i un pitral amb l'escut de Fornells gravat en plata.

III. ORDRE I DESENVOLUPAMENT DE LA FESTA

Dissabte, vigília de Sant Antoni

La festa comença la vigília del quart diumenge de juliol al capvespre.

A l'hora de començar, el fabioler, qualcant l'ase, arriba al Local Social de l'Ajuntament, on hi haurà els membres del consistori i de la Junta Local. El fabioler demanarà permís per començar la festa i sonarà el primer toc de fabiol. Després es dirigirà al domicili del sobreposat, el qual ja estarà preparat, i junts aniran al Local Social de l'Ajuntament, on el caixer sobreposat rebrà la bandera de mans del batle o del seu representant i s'iniciaran les voltes pel poble per anar arreplegant els altres components de la Qualcada.

Els cavallers esperaran la comitiva davant el domicili que la Junta de Caixers hagi determinat prèviament. En arribar-hi, la comitiva saludarà el caixer; ell, al seu torn, tornarà la salutació, s'afegirà a la Qualcada i ocuparà el lloc que li correspongui per edat. El caixer pagès i el casat, en aquest ordre, seran els darrers a afegir-se a la comitiva. El fabioler sonarà la tonada completa de "Sa colcada" en el moment de recollir cada un dels membres de la Junta de Caixers.

Havent-s'hi incorporat aquests caixers, la Qualcada es dirigirà a la plaça de l'Església per recollir el caixer capellà. En arribar, el fabioler el saludarà amb la tonada completa de fabiol i tambor. Tots els cavallers passaran per la plaça per saludar, guindola en mà, el caixer capellà, que estarà damunt el portal de la rectoria. Quan entraran a la plaça, el caixer pagès i el caixer casat saludaran el caixer capellà i aquest tornarà la salutació; tot seguit, pujarà al cavall i s'incorporarà a la Qualcada, que ja es dirigirà a recollir el caixer batle. Aquest acte, que té lloc a la plaça de l'Església, s'ha de fer molt ordenadament.

El caixer batle esperarà la comitiva de caixers i cavallers en el portal de ca seva. En arribar, el fabioler el saludarà amb la tonada completa de fabiol i tambor, i seguidament aniran passant la resta de membres de la Qualcada, els quals saludaran el caixer batle i ell farà el mateix. En arribar el seu torn, el

caixer pagès, el caixer casat i el caixer capellà saludaran el caixer batle i tindran la deferència d'esperar un poc fins que el caixer batle s'hi incorpori.

La Qualcada es dirigirà a l'Ajuntament, on hi haurà els membres del consistori i de la Junta Local de Fornells per entregar el bastó al caixer batle. Els components de la Qualcada es llevaran la guindola quan passin per davant el Local Social de l'Ajuntament.

Després, la Qualcada farà les voltes pel poble; posteriorment els cavallers formaran un cercle a la plaça de l'Església i no descavalcaran fins que ho faci el caixer capellà. Al cap d'uns minuts, el caixer batle avisarà el fabioler perquè convoqui els cavallers, a toc de tambor, per formar les dues fileres, per ordre d'edat. La Qualcada es dirigirà al Local Social; en arribar-hi, el caixer batle i el caixer capellà, acompanyats del caixer pagès i del caixer casat, passaran per enmig del passadís que formaran els cavallers, entraran dins el local, i saludaran les autoritats. Els cavallers, en les dues fileres, giraran passant pel mig del passadís que ells mateixos fan. Les autoritats s'afegiran darrere dels components de la Qualcada i es dirigiran tots junts a l'església per cantar Completes.

L'entrada a l'església es farà per enmig del passadís format pels caixers i en aquest ordre: el batle, acompanyat pel caixer batle i el caixer capellà; les altres autoritats; el fabioler, sonant fabiol i tambor; el caixer sobreposat i la resta de caixers. Tancaran la comitiva el caixer pagès i el caixer casat. El sobreposat (havent saludat amb la bandera als peus del presbiteri posant el genoll dret en terra) pujarà a l'altar i deixarà la bandera en el suport posat expressament. El caixer batle seurà al costat del batle (si el batle qualca, en els actes d'anar a peu representarà el seu paper); i mentrestant, les autoritats s'hauran acomodats en els llocs corresponents. El caixer capellà és l'encarregat de presidir les Completes. Durant aquest acte, els sis caixers o cavallers de més edat s'encarregaran de repartir les candeles.

Quan la comitiva de caixers i cavallers va a peu i es dirigeix a un acte religiós, el caixer capellà va a la dreta del caixer batle. Quan es dirigeixen a un acte civil, el caixer capellà va a l'esquerra del caixer batle.

Una vegada acabades les Completes, el caixer sobreposat saludarà amb la bandera als peus del presbiteri posant el genoll dret en terra, i tot seguit el fabioler, sonant fabiol i tambor, encapçalarà la comitiva de caixers i cavallers, que acompanyaran les autoritats i els faran pas fins al Local Social.

Després pujaran dalt els cavalls i, en el mateix ordre que abans, davallaran pels carrers de Sant Antoni, plaça des Forn, Governador, Vivers, es Castell, Escoles i Major.

El fabioler i el sobreposat entraran a la plaça, on el fabioler davallarà de l'ase i pujarà a la tarima i el sobreposat entregarà la bandera al batle (o representant en qui delegui), la qual, col·locada en lloc visible, presidirà el *Jaleo*. El sobreposat i tota la comitiva passaran sense música cap al carrer de la Mar.

El caixer batle i el caixer capellà entraran a la plaça amb la guindola posada, es dirigiran cap a la tarima i des d'allà saludaran. Acte seguit, la banda de música començarà a tocar el pasdoble i els dos cavalls faran bots i remolins. Tan bon punt hauran sortit de la plaça, començarà a sonar la música del *Jaleo*. Els caixers i cavallers entraran de dos en dos pel carrer Major i així, per ordre, tots faran el mateix. Sortiran de la plaça pel carrer de la Mar. Les parelles es col·locaran a l'entrada de la plaça pel carrer Major. Tot açò es farà tres vegades. En entrar i sortir de la plaça, els caixers saludaran la Presidència.

Acabat el *Jaleo*, el fabioler durà la seva cavalcadura al carrer Major per tal de col·locar-se al lloc de la Qualcada que li correspon. A continuació, entrarà a la plaça seguit del sobreposat, que anirà cap a la tarima per recollir la bandera de mans del batle (o qui el representi). Tot seguit, la banda de música sonarà el pasdoble.

Mentre la banda de música sona el pasdoble, tots els cavalls passaran per la plaça i sortiran pel carrer de la Mar per començar les darreres voltes pel poble.

Els caixers i cavallers aniran al domicili del caixer batle per tal d'acomiar-se'n; l'encarregat de fer-ho serà el caixer capellà. Seguidament la comitiva es dirigirà al domicili del caixer capellà, també per acomiar-se'n; els encarregats seran el caixer pagès i el caixer casat.

Dissolta la Qualcada, els caixers i cavallers es dirigiran a peu, tan prest com serà possible, al domicili del sobreposat. Quan hi seran tots, aniran a cercar el caixer capellà, que esperarà dins la rectoria. En arribar-hi i a so de fabiol, el caixer casat i el caixer pagès, passant pel passadís format pels altres caixers i cavallers, hi entraran dins i al cap d'una estona en sortiran acompanyats del caixer capellà, que, fent un senyal, donarà l'ordre de partir cap al domicili del caixer batle. Per donar la volta, els cavallers passaran per parelles pel passadís.

En arribar al domicili del caixer batle, el caixer capellà, el caixer casat i el caixer pagès, passant pel passadís, entraran a cercar-lo. Els moviments seran els mateixos de l'acte anterior. Aniran després al Castell de Sant Antoni acompanyats per la banda de música; allà les autoritats i convidats esperaran a l'entrada. Els caixers aniran a la Convidada del caixer capellà a so de fabiol.

En haver acabat, els cavallers aniran a acomiadar el caixer batle i el caixer capellà als seus domicilis respectius, on es dissoldrà la Qualcada fins l'endemà. Després, el fabioler, el caixer pagès i el caixer casat acompanyaran el caixer sobreposat al seu domicili. El sobreposat i el caixer batle guardaran, respectivament, la bandera i el bastó a casa seva, fins l'endemà.

Diumenge, Dia de Sant Antoni

El matí, el fabioler i el sobreposat, ja amb la bandera, començaran el replec i els recorreguts pertinents. Una volta formada tota la comitiva, amb el mateix ordre que el dissabte, deixaran els cavalls i aniran a cercar les autoritats del Local Social amb el mateix protocol que es va fer per anar a Completes, en aquest cas per assistir a la celebració de la Missa. Els regidors del municipi duran les insígnies que els corresponen.

Igual que el dia anterior a les Completes, el caixer sobreposat saludarà amb la bandera als peus del presbiteri posant el genoll dret en terra i durà la bandera dalt l'altar. A l'hora de la consagració, el sobreposat, havent agafat ja la bandera i estant amb el genoll dret en terra, la inclinarà davant l'altar. Mentrestant, el fabioler tocarà un fragment de "Sa colcada".

Acabada la consagració, la bandera serà tornada al seu lloc i la missa continuarà. En el transcurs d'aquesta es repartirà el típic aigua-ros. Els encarregats seran els sis caixers o cavallers més joves del poble i faran una reverència tots a la vegada davant l'altar. Mentre es reparteix l'aigua-ros, el fabioler tocarà la tonada de "S'aigo-ros".

La resta dels actes es faran igual que el dia anterior fins que s'hagi acabat el *Jaleo*. Després els cavalls aniran d'un en un a la tarima, on la corporació els donarà la canya verda amb la cullereta de plata mentre la banda de música interpreta el pasdoble "El maniquí".

A mesura que es recullin les canyes, els caixers i cavallers es col·locaran a la plaça formant un cercle i esperaran l'entrada del caixer capellà i del caixer batle, els quals també rebran la canya verda de mans del batle (o de qui el representi). Acabat l'acte, la Qualcada enfilirà pel carrer de la Mar i farà les darreres voltes pel poble, repetint llavors els mateixos actes d'acomiar el caixer batle i el caixer capellà com el dia anterior.

Els caixers i cavallers aniran a deixar el seu cavall i, a peu, es trobaran al domicili del sobreposat. Des d'aquí, tots junts aniran a cercar el caixer capellà i després el caixer batle per anar al Castell de Sant Antoni amb la banda de música, on els membres de la corporació els esperaran per a la recepció.

La Comitiva, amb el mateix ordre, anirà al Castell de Sant Antoni per fer la Beguda. En aquest acte, els caixers i cavallers ocuparan lloc preferent. En arribar, el caixer batle farà entrega del bastó al batle de municipi o al regidor en qui delegui.

Quan acabi la Beguda, els caixers i cavallers, en ordre perfecte, acompanyaran el caixer batle i el caixer capellà fins als seus domicilis per acomiadar-se'n. Després acompanyaran el sobreposat al Castell de Sant Antoni per deixar la bandera, on es farà el darrer toc de fabiol i es dissoldrà la Qualcada fins l'any venidor.

Al capvespre, els caixers i cavallers del poble o del terme eclesiàstic aniran a repartir l'aigua-ros per les cases del poble.

COMPORTAMENT DELS COMPONENTS DE LA QUALCADA

Hi ha una sèrie de coses en el comportament i l'actitud dels caixers i cavallers que fan que els actes de la festa tinguin un to de serietat i bellesa. Són les següents:

—Salutació llevant-se la guindola davant el Local Social de l'Ajuntament, l'església, el domicili del batle i davant el caixer batle i el caixer capellà en tots els actes d'anar-los a cercar i acomiadar. El sobreposat no es lleva la guindola sinó que posa la bandera en posició horitzontal.

—Els caixers i cavallers no poden fumar ni beure alcohol ni menjar durant els actes de la festa.

—Els caixers i cavallers no han de davallar del cavall si no és per motiu justificat.

—Si un cavaller es vol retirar de la Qualcada, sigui pel motiu que sigui, ha de demanar permís al caixer batle a través del caixer casat o del caixer pagès.

—Si no hi ha res de nou, el caixer sobreposat, el caixer casat, el caixer pagès, el caixer batle i el caixer capellà sortiran a la Qualcada el dissabte i el diumenge de la festa.

—Tant els cavallers com els cavalls han d'anar a la festa ben vestits i vetllaran pel seu bon desenvolupament.

—Si per algun motiu el caixer batle es veu obligat a retirar-se, ha de ser substituït pel caixer casat. El caixer sobreposat té el seu substitut, que ja haurà estat elegit en el nomenament de la Junta de Caixers.

ACTES PREPARATIUS DE LA FESTA

El termini de preinscripció perquè els cavallers es puguin apuntar a les festes de Sant Antoni Abat és de l'1 al 29 de juny. En el full de preinscripció, hi han de manifestar la voluntat de participar a les festes dels pobles que ens conviden. Es tindrà en compte el mateix ordre de la participació en la Qualcada.

El Ple de l'Ajuntament de dia 29 de juny, festivitat de Sant Pere, ha d'acordar les dates i els programes de les festes patronals.

La Junta de Caixers i de Protocols s'ha de reunir dins la primera setmana de juliol per preparar la reunió dels participants en la Qualcada.

El dia de Sant Antoni, 17 de gener, es nomena la Junta de Caixers del bienni en un acte públic, la qual és presidida pel batle del municipi i està composta pel caixer batle, el caixer capellà, el caixer casat, el caixer pagès, el caixer sobreposat i el fabioler.

La Junta de Caixers i de Protocols decideix el nombre de participants a la Qualcada i s'ha de seguir l'ordre següent:

És obligatori sortir tots dos dies; si no pot ser així, el cavaller n'ha de cercar un altre per fer tanda.

1. Fornellers/es.
2. Fornellers/es que visquin fora poble.
3. Fills de fornellers/es que visquin fora poble.
4. Pagesos del terme municipal.
5. Homes casats amb al·lotes de Fornells i viceversa que visquin al poble.
6. Antics cavallers que acudien a les festes de Fornells. (Han de sortir una tanda com a mínim.)
7. Cavalls de fornellers/es (màxim dos per propietari).
8. Empadronats as Mercadal que hi visquin tot l'any.
9. Cavallers de pobles convidats per la Junta de Caixers (majors de 14 anys).
10. En algun cas especial, tant el batle com la Junta de Caixers es reserven el dret de convidar un cavaller, el qui creguin oportú.

És requisit tenir com a mínim tres anys d'empadronament i viure tot l'any a Fornells.

La Junta de Caixers i de Protocols pot canviar o afegir alguna cosa, si ho creu convenient pel bé de la festa.

Una vegada la festa ha començat, és la Junta de caixers la que haurà de resoldre davant de qualsevol situació que requereixi una decisió.

Si un cavaller no compleix el reglament, la Junta de Caixers i de Protocols ha de prendre les mesures oportunes.

OBSERVACIONS

1r. El dissabte vespre i el diumenge matí, en acabar la Qualcada, hi ha d'haver un ajudant per endur-se'n els cavalls a fi de no retardar els actes.

2n. Els cavallers han de dur la canya verda fins que acabin tots els actes de la Qualcada.

4t. No es permet poltres a cavallers que no siguin del poble.

5è. El caixer fadrí ha de sortir a les festes de Sant Nicolau duent la bandera de Fornells.

6è. Es convidarà un caixer de Maó, Sant Lluís i es Castell.

CRITERIS PER A ASSISTIR COM A CONVIDATS A LES FESTES DES CASTELL, SANT LLUÍS I MAÓ

En el cas que s'apunten un nombre de cavallers superior al nombre de cavallers convidats, es farà un sorteig, tenint en compte l'ordre de participació a la Qualcada.

ACTES I COSTUMS QUE S'HAN AFEGIT A LA FESTA. I ACTES QUE JA NO ES FAN PER DIFERENTS RAONS

Actes que s'han afegit:

- L'acte que es fa després de l'entrega de canyes, que consisteix en el fet que els caixers i cavallers col·locats en cercle esperen l'entrada del caixer batle i del caixer capellà.
- La utilització de polaines amb *pom pom*.
- La Junta de Caixers.
- L'acte institucional que dóna fe de les dates i del programa de festes.
- El fabioler, el caixer pagès i el caixer casat acompanyen el caixer sobreposat a casa seva.
- Acte públic de nomenament de la Junta de Caixers del bienni corresponent.
- Acompanyar el sobreposat al Castell de Sant Antoni per deixar la bandera i fer el darrer toc de fabiol.

Actes i costums que ja no es fan:

Abans es feien diversos actes que el progrés i el desenvolupament de la societat fan que ara no es puguin realitzar.

El diumenge anterior a Sant Antoni, els cavallers rifaven una coca i un be. Venien bitlets per arreplegar doblers, que guardava el caixer casat dins una caixa de la qual el caixer sobreposat tenia la clau. I per açò el nom de "caixer".

El be per a la rifa el regalava el caixer pagès. Els doblers que s'arreplegaven amb la rifa, l'aigua-ros i el ball (on només pagaven els qui ballaven) eren per pagar els músics.

Mentre repartien l'aigua-ros pel poble, el fabioler tocava la "Cançó de l'aigua-ros" pels caps de cantó del poble.

El dia de Sant Antoni, al capvespre, es feien corregudes de cavalls i d'ases dins sa Punta.

El senyor de Tirant regalava un be, que es menjava a la plaça del poble una setmana després de les festes.

Antigament, el ball de les festes se celebrava al carrer de s'Algaret, davant can Burdó; després va ser en es Pla i més tard davant la casa del Contramestre.

ANNEX 1

